

Mikko Toivanen

Suomesta Sumatralle

Miten Hollannin Itä-Intia ja Britannian Salmisiirtokunnat näkyvät 1800-luvun loppupuolen suomalaisessa lehdistössä?

Mitä 1800-luvun Suomessa ajateltiin Kaakkois-Aasiasta, ja millaisissa yhteyksissä alue nousi julkiseen keskusteluun? Entä toisinpäin: miten Suomi näkyi aikakauden Kaakkois-Aasiassa? Miten tavarat ja ihmiset liikkuiivat täältä sinne ja päinvastoin? Mitään ilmiselviä, hyvin tunnettuja historiallisia yhteyksiä ei mieleen juuri nouse, mutta aihe on silti aika ajoin mietityttänyt minua alueen siirtomaahistoriaan perehtyneenä suomalaisena tutkijana. Nämä alueet – etenkin entinen Hollannin Itä-Intia (nykyinen Indonesia) ja Britannian Salmisiirtokunnat (Singapore ja osa nykyisestä Malesiasta), joihin oma tutkimukseni on keskittynyt – eivät Suomen historiankirjoituksessa perinteisesti juurikaan esiinny. Esimerkiksi Suomen Indonesian suurlähetystön nettisivujen historia-osion kertomana yhteinen tarina alkaa vasta vuodesta 1923. On kuitenkin muistettava, että suomalaiset ovat olleet historiallisesti monissa kolonialismin projekteissa mukana muiden valtojen lipun alla tai yksityisinä toimijoina, myös paikan päällä monessa siirtomaassa. Tässä tekstissä pyrin hieman avaamaan historiallisen lehdistökatsauksen kautta niitä yhteyksiä, joita näiden kahden alueen välille muodostui jo 1800-luvun jälkimmäisellä puolikkaalla, niin kutsutun korkean imperialismin (*high imperialism*) aikakaudella. Lähteinä käytän pääasiassa Kansalliskirjaston digitoimia suomalaisia sanomalehtiä sekä täydentävinä materiaaleina myös siirtomaissa ilmestyneitä englannin- ja hollanninkielisiä julkaisuja.

Kaakkois-Aasian kulkijoita

Ei ole yllätys, että erilaiset siirtomaatavarat liikkuiivat Kaakkois-Aasiasta myös Suomeen osana maailmanlaajuisia markkinoita. Niinpä 1800-

luvun lopun suomalaisissa lehdissä mainostetankin varsin laajalti muun muassa Singaporen ananasta ja Jaavan kahvia, sekä tietysti pippuria, riisiä ynnä muita alueen tuotteita. Tavarain lisäksi laivoissa kulki myös ihmisiä, ja suomalaiset merimiehet olivat Intian valtameren vesillä varsin yleinen näky. Kuinka yleinen, siitä antaa osviittaa *Åbo Underrättelser* -lehdessä vuonna 1871 raportoitu tapaus, jossa suomalaisen Ystävät-aluksen hiilivarasto syttyi tuleen lähellä Sumatran rannikkoa. Ensimmäinen paikalle apuun ehtinyt laiva sattui olemaan toinen suomalaisalus, vaasalainen Wellamo.¹ Merimiesten lisäksi lehdistä löytyy myös useita suomalaisten lähetystyöntekijöiden Singapore-kuvia. Näitä kirjoittivat pääasiassa Kiinaan matkalla olleet lähetystyöntekijät 1890-luvulla. Vuoden 1893 joulunaikaan peräti kaksi suomalaista, Verna Hammarén ja Vilhelmina Arpiainen, lähettivät joulutervehdyksen *Suomen Viikkolehteen* suoraan Singaporesta. Heistä jälkimmäinen myös kuvasi laajemmin usean kirjeen verran matkaansa kohti Kiinaa.² Itse Kaakkois-Aasia tuntuu kuitenkin olleen suomalaiselle lähetystyölle ainakin tuossa vaiheessa harvinaisempi kohde.

Kiistatta kuuluisin ja eniten huomiota herättänyt aikakauden suomalaisista Singaporen-kävijöistä oli tutkimusmatkailija A. E. Nordenskiöld. Hänen Vega-laivansa pysähtyi kaupungin lisäksi Labuanin saarella ja Borneossa vuoden 1879 syksyllä paluumatkalla Eurooppaan onnistuneen Koillisväylän läpipurjehduksen jälkeen. Vegan matkaa seurattiin Suomen lehdistössä tarkkaan, ja niinpä myös sen Singaporen pysähdys noteerattiin lehdissä ympäri maan. Kaupungin seurapiirielämä ei tiedemiestä ilmeisesti juurikaan kiinnostanut ja se ohitettiin tutkimusmatkaa kuvaavassa kirjassa yhdellä kappaleella, mutta

1. Kinska sjöassuransföreningens bolagsstämma. *Åbo Underrättelser* 2.3.1871, 1–2.

2. Jouluaatto Mirzaporessa. *Suomen Viikkolehti* 9.3.1893, 2–3.

Labuanin maaperän hiilikerrostumia kuvattiin sitäkin tarkemmin.³ Singaporen *Straits Times* -lehdessä tiedemiehen visiitti noteerattiin kuitenkin näkyvästi. Lehti kuvaa tarkasti Vegan päällystön juhlallisen vastaanoton Singapore Club -kerhossa, sekä siteeraa Nordenskiöldin pitämää puhetta, jossa tämä ilmaisee kiitollisuutensa ”[Britti]imperiumille, joka on tehnyt enemmän kuin mikään toinen napa-alueiden tutkimuksen edistämiseksi”, näin sitoen oman toimintansa osaksi 1800-luvun imperialistista tiedettä.⁴ Tuota yhteyttä vahvistaa myös artikkelissa kuvattu Nordenskiöldin ja kapteeni Louis Palanderin suljettu tapaaminen paikallisen tieteellisen seuran Asiatic Societyn jäsenten kanssa.

Jos ylläolevissa esimerkeissä Kaakkois-Aasia näyttäytyykin enimmäkseen yksittäisenä välisatamana, alueella oli myös pysyvemmän luontoista suomalaisatutusta. Esimerkiksi Singaporen ensimmäisessä väestönlaskennassa vuonna 1871 kirjattiin asukkaiden joukkoon myös yksi suomalainen: mies, ikä kolmenkymmenen vuoden ja neljäkymmenen vuoden välillä.⁵ Muuta tietoa kyseisestä henkilöstä ei sitten oikein löydykään. Varsin todennäköistä on, että kyse on merimiehestä, joka on jättäytynyt ohikulkevasta laivasta kaupunkiin enemmän tai vähemmän väliaikaisesti asumaan, mahdollisesti uuden, paremman työn toivossa. Esimerkiksi tällaisesta kohtalosta käy vaikkapa merimies, jonka tarinan sanomalehti *Ilmarinen* kertoi vuonna 1878. Kyseinen mies, kotoisin Oravaisista, pakeni velkojiaan pestautumalla kauppalaivan palvelukseen ja joutui kesken matkan sairastuttuaan jäämään väliaikaisesti Singaporeen.⁶ Hänen tapauksessaan asuminen jäi kuitenkin lyhytkestoiseksi, sillä mies onnistui myöhemmin pestautumaan satamaan saapuneeseen turkulaiseen laivaan ja jatkoi matkaansa Siperian Amurinmaalle, missä lehden tietojen mukaan palveli kuvernööri Furuholmia

(ilmeisesti helsinkiläissyntyinen Karl Harald Felix Furuholm, 1830–1871). Tämä tarina osoittaa yhden tavan, miten Kaakkois-Aasia sijoittui osaksi 1800-luvun suomalaisten maailmankuvaa: välietappina merimatalla Suomen ja itäisen Siperian, Venäjän keisarikunnan läntisen ja itäisen äären välillä. Toisaalta, kuten ylläolevista esimerkeistä käy ilmi, motiivien kirjo, joka veti suomalaisia Kaakkois-Aasiaan päin jo 1800-luvun jälkipuoliskolla, oli varsin laava. Yksillä se oli uskonto tai tiede, toisilla vain rahantarve tai -halu ja toive paremmasta elämästä.

Itä-Intian siirtomaaherra

Mielenkiintoisin ja monisyisin suomalainen elämäntarina, johon olen aikakauden Kaakkois-Aasiassa törmännyt, löytyy kuitenkin epäilemättä Hollannin Itä-Intiasta, jossa 1870-luvulla vaikutti kemiöläissyntyinen Hjalmar Björling (1848–1885). Varsinaisia arkistolähteitä Björlingin vaiheista vaikuttaa jääneen niukasti, mitä nyt Kemiön kirkonkirjoista merkintä toimitetusta kasteesta 12.3.1848.⁷ Jonkinlaisen yleiskatsauksen hänen myöhemmästä elämästään voi silti muodostaa lehdistön perusteella. Björling muutti Itä-Intiaan jo nuorena, viimeistään noin parikymppisenä, sillä jo vuoden 1870 vaihteessa Bataviassa (nyk. Jakarta) ilmestyneessä *Java-bode* -lehdessä ilmoitettiin uuden Prytz, Björling & Co. -yhtiön perustamisesta, pääasiallisena alanaan laivojen muonan ja muiden tarpeiden toimittaminen.⁸ Saman vuoden keväällä yhtiö mainosti jo myyvänsä enimmäkseen eurooppalaisia elintarvikkeita – voita, säilöttyä kalaa ja vihanneksia, viiniä ja olutta – myös suoraan kaupungin asukkaille, toimitiloistaan Pasar Pisangin kauppa-alueella kaupungin vanhan keskustan ja sataman välillä.⁹ Björling vaikuttaa ainakin pyrkineen hyötymään myös Suomen-yhteyksistään. Jo saman vuoden huhtikuulta *Åbo Underrättelser* -lehdestä löy-

3. A. E. Nordenskiöld, *Vegas färd kring Asien och Europa jemte en historisk återblick på föregående resor längs gamla världens nordkust. Senare delen*. Beijer 1881, 416–417.

4. Professor Nordenskiöld and the Captain and Officers of the “Vega” at the Club. *Straits Times Overland Journal* 6.12.1879, 2.

5. *Census of England and Wales. For the Year 1871. General Report. Vol IV*. Eyre and Spottiswoode 1873, 311.

6. Pitkä siirtolaismatka. *Ilmarinen* 28.9.1878, 2–3.

7. Kansallisarkisto, Kemiön seurakunnan arkisto, Syntyneiden ja kastettujen luettelot 1844–1863, merkintä 12.3.1848, <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=7264131> (24.10.2020). Kasteessa Björlingin sukunimeksi merkittiin Åberg, jonka Hjalmar ja perheen muut veljet kuitenkin myöhemmin vaihtoivat ruotsalaisyntyisen isänsä alkuperäiseen sukunimeen. Perheen historiasta kerrotaan lyhyesti Fredrik Hertzbergin kirjoittamassa Gunnar Björlingin (Hjalmarin veljenpojan) elämänerässä ”*Mitt språk är ej i orden*”. *Gunnar Björlings liv och verk*. SLS 2018, 19–24.

8. Mainos. *Java-bode* 5.1.1870, 2.

9. Mainos. *Java-bode* 24.3.1870, 1.

tyy yhtiön mainos, jossa se suosittelee palveluitaan erityisesti suomalaisille laivanvarustajille ja merenkulkijoille. Mainos houkuttelee vielä erikseen koti-ikävää potevia merimiehiä lupaamalla, että firman toimistossa Bataviassa voi käydä luke-massa samaisen *Åbo Underrättelser* -lehden viimeisimmän numeron, tuoreimmillaan vain kuusi viikkoa ilmestymisen jälkeen!¹⁰ Mahdollisesti Björlingin ja sanomalehden välillä oli jonkinlainen molempia hyödyttävä sopimus, jolla molemmat varmistivat itselleen paremman näkyvyyden Aasiassa matkaavien suomalaisten keskuudessa.

Kaupankäynti Bataviassa ei Björlingiä kuitenkaan pitkään kiinnostanut, sillä jo saman vuoden marraskuussa ilmoitettiin suomalaisen jääneen sivuun yhtiöstä ja jättäneen sen kumppaniensa hoitoon.¹¹ Hänen liikkeistään seuraavina vuosina löytyy tietoa niukasti. Vuoteen 1875 mennessä hän oli avioitunut hollantilaisen papintyttären Louise van Davelaarin kanssa, sillä tuolloin ilmoitettiin Bataviassa parille syntyneestä tyttärestä.¹² Tämän jälkeen Björling häviää siirtomaapäkaupungin lehdistä, todennäköisesti siksi että hän vaikuttaisi muuttaneen Bataviasta Sumatran saarelle ja eläneen siellä useita vuosia tilanomistajana tai -hoitajana. Tähän elämänvaiheeseen löytyy viittauksia suomalaisista lehtijutuista, joissa Björling esiintyi palattuaan Suomeen vuonna 1879.¹³ Tarkempien lähteiden puuttuessa ei tässä ole mahdollista antaa parempaa kuvausta hänen tilallisen elämästään tai edes kertoa, mitä hänen tilansa Sumatralla viljeli. Tiedetään kuitenkin, että saaren yleisimpiä tuotteita kyseisenä ajanjaksona olivat etenkin tupakka, kahvi, tee ja kumi.¹⁴ Ulkomaalaisten maanomistusoikeuteen Sumatralla kohdistuneiden rajoitusten vuoksi hän oli todennäköisemmin juuri tilanhoitaja, vaikka häntä joissain lehdissä myös omistajaksi (*plantageägare*) nimitetään.

Vaikka Björling nimenomaan suomalaisena tilanhoitajana Aasiassa olikin kiistatta harvinaislaatuinen yksilö, ei hänen tapauksensa sinänsä ole kovinkaan kummallinen Hollannin laajemmassa siirtomaakontekstissa tarkasteltuna. Kuten esimerkiksi Ulbe Bosma on huomauttanut, 1800-luvun eurooppalaisyhteisö Hollannin Itä-Intiassa oli varsin monikansallista juuriltaan. Suurten britti- ja ranskalaisyhteisöjen lisäksi saaristosta löytyi runsain määrin myös pienempien eurooppalaisten kansojen edustajia.¹⁵ Uusin Hollannin siirtomaa-aikoja tutkiva kirjallisuus onkin korostanut imperiumin ylikansallisia, ympäri Eurooppaa ulottuvia kytköksiä.¹⁶ Lisäksi tiedetään, että Hollannin kauppa- ja siirtomaalaivasto veti väkeä ja etenkin merimiehiä laajalti ympäri Pohjois-Eurooppaa ja paljon myös Itämeren alueelta.¹⁷ Björlingin kohdalla huomionarvoista on, että hän sattui paikalle erityisen hyvään aikaan ja pääsi epäilemättä suoraan tai välillisesti hyötymään vuonna 1870 voimaan tulleesta uudesta liberaalimmasta agraarilainsäädännöstä, joka mahdollisti yksityisen maanomistuksen Itä-Intiassa.¹⁸

Monipuolisin ja mielenkiintoisin aineisto Björlingin Itä-Intian kokemuksista koostuu hänen myöhemmin Suomessa eri sanomalehtiin (pääasiassa *Åbo Posten* ja *Björneborgs Tidning*) kirjoittamistaan artikkeleista ja muistelmista. Näistä useimmat on kirjoitettu nimimerkillä Hj.B. tai H.B., mutta kuvattujen kokemusten perusteella kirjoittajasta ei ole epäselvyyttä, etenkin kun Björlingin tiedetään viettäneen viimeiset vuotensa Turun ja Porin seuduilla. Tekstien joukosta löytyy matkakertomuksia ja erinäisiä siirtomaaelämään liittyviä aiheita käsitteleviä journalistisia artikkeleita. Näiden lisäksi löytyy ainakin yksi kaunokirjallinen tarina, tropiikin eksotiikkaa ja siirtomaeliitin loistokasta elämää pursuava Länsi-Jaavalle sijoittuva 'Fakiren i Anjer'.¹⁹ Omien koke-

10. Mainos. *Åbo Underrättelser* 14.4.1870, 3.

11. Ilmoitus. *Bataviaasch Handelsblad* 26.11.1870, 2.

12. Ilmoitus. *Java-bode* 2.12.1875, 1.

13. Muutamia matkahawaannoita Länsi-Suomesta. *Ilmarinen* 6.12.1879, 3.

14. Ann Laura Stoler, *Capitalism and Confrontation in Sumatra's Plantation Belt, 1870-1979*. Yale University Press 1985, 17-22.

15. Ulbe Bosma, The Cultivation System (1830-1870) and its private entrepreneurs on colonial Java. *Journal of Southeast Asian Studies* 38:2 (2007), 280-283.

16. Aihetta on käsitelty monipuolisesti mm. *BMGN - Low Countries Historical Review*'n äskettäisessä teemanumerossa The Dutch Empire and Europe. Demands and Opportunities, 134:3 (2019).

17. Jelle van Lottum, Jan Lucassen & Lex Heerma, Sailors, National and International Labour Markets and National Identity, 1600-1850. Teoksessa Richard Unger (toim.) *Shipping and Economic Growth 1350-1850*. Brill 2011, 325-326.

18. Stoler 1985, 16.

19. Fakiren in Anjer. *Björneborgs Tidning*, julkaistiin useassa osassa alkaen 25.6.1884, 3.

mustensa pohjalta Björling kirjoitti muun muassa Batavian vuoden 1873 kolera-epidemiasta, pujottaen vakavan aiheen sekaan kuin vahingossa myös kuvausta pääkaupungin kerman vapaa-ajanvietosta hienostuneine juhlineen, valsseineen ja samppanjoineen, antaen ikään kuin ohimennen ymmärtää että oli itsekin tuohon hienostoelämään ottanut osaa.²⁰ Hän näyttäisi myös pitäneen samasta aiheesta luennon Turun Kaupaseuralle (*Handelsgillet*) jo paluuvuonnaan 1879, mikä vahvistaa vaikutelmaa siitä, että hän pyrki valjastamaan Aasian-kokemuksensa oman julkisen profilinsa hyödyksi.²¹ Björling näyttäyty kirjoituksiensa valossa ajoittain avomielisenä ja edistyksellisyyttä mieluusti korostavana, mutta pääasiassa aikansa eurooppalaisia mielipiteitä mukailevana siirtomaaherrana. Tyyllisesti hän nojaa ajoittain vahvasti romantisoituun orientalismiin, joka sallii myös kulttuurienväliset rajat ylittävän empatian, muun muassa kuvatessaan matkakertomuksessaan satamaan yksin jääneen, Eurooppaan palaavaa rakastajaansa surevan malaijinaisen kohtaloa.²²

Yleisemmällä tasolla, kirjoittaessaan Kaakkois-Aasian kiinalaisista Björling kuvaa kunnioittavasti muun muassa näiden kulttuuria ja kyvykkyyttä omaksua uutta, ilmeisesti omien Sumatran-kokemustensa pohjalta. Samalla hän kritisoi eurooppalaisten kolonialistien tekopyhyttä ja epärehellisyyttä suhteessa kiinalaisiin, mutta varoittaa kuitenkin, että näiden rajoittamaton muuttoliike tulee ennen pitkää muodostumaan uhaksi läntisille kansoille.²³ 1870-luvulla Sumatralla alkaneesta Acehin sodasta Björling kirjoitti hollantilaisia kevyesti kritisoivaan ja acehilaisten asiaa ymmärtävään sävyyn, mutta vain ohimennen pienenä osana ylellisen höyrylaivamatkansa kuvausta.²⁴ Toisaalta Sumatran batak-kansan hän kertoo sijoittuvan ”ihmiskehityksen alimmalle tasolle”, ja kiinalaisten työläisten maahantuontia saaren

tupakkaplantaaseille – joista yhtä hän siis mahdollisesti itse hallinnoi – hän puolustaa vetoamalla sumatralaisten ”dolce far niente” -asenteeseen, näin toistaen yleisiä ja laajalle levinneitä negatiivisia rodullisia stereotyyppijä.²⁵ Ainakin pintapuolista kiinnostusta hänellä on ilmeisesti ollut etnografiaa ja muita kolonialistisia tieteitä kohtaan, sillä Björling löytyy myös Bataviasche Genootschap van Kunsten en Wetenschappen -tiedeyhteisön jäsenlistalta vuodesta 1870 alkaen, kuten toki useimmat muutkin siirtomaan keskiluokkaiset tai vauraammat eurooppalaiset.²⁶ On mahdotonta tarkemmin sanoa, mistä hän on asenteensa ja tietonsa omaksunut, ja missä määrin niihin ovat vaikuttaneet henkilökohtaiset kokemukset. Pääasiassa Björling edustaa kuitenkin varsin tarkasti aikansa hollantilaisen kolonialismi-debatin maltillisen liberaalia linjaa, missä siirtomaavallan ylilyöntien kritiikki ja ainakin pintapuolinen kiinnostus vieraita kulttuureja kohtaan yhdistyi itse kolonisaation implisiittiseen hyväksyntään ja eurooppalaisen keskiluokan etujen puolustamiseen.

Björlingin vaimosta ja lapsista ei enempää mainintoja löydy, eivätkä he myöskään syystä tai toisesta olleet mukana hänen palatessaan Suomeen vuonna 1879. Mutta yksin hän ei silti Aasiasta palannut. Turun ulkomaalaisten kortistoon on merkitty hänen paluupäivämäärälleen, 21.6., myös eräs May, ”malajisk betjent”.²⁷ Ja toden totta, Björling mainitsee matkakertomuksensa viimeisen etapin yhteydessä, Tukholmasta Turkuun saapuessaan ohimennen kuinka hänen palvelijallaan ei passia kysyttäessä ollut näyttää minkäänlaista dokumenttia. Vain viranomaisen ystävällisyyden ansiosta tämä palvelija säästyi pitkältä paluumatkalta Itä-Intiaan.²⁸ Kyseinen May (lehtitietojen mukaan koko nimi oli May Achim Acheb Assamman) oli seuraavana vuonna itse pienoisen mediasensaation kohde kun hänet

20. Från koleratiden i Batavia år 1873. *Björneborgs Tidning* 6.8.1884, 3–4.

21. *Handelsgillet. Åbo Posten* 4.12.1879, 1.

22. Från Ostindien till Europa. *Åbo Posten* 1.1.1880, 3–4.

23. Småbilder från Antipoderna. *Uleåborgs Tidning* 1.7.1880, 3.

24. Från Ostindien till Europa. *Åbo Posten* 3.1.1880, 3.

25. Småbilder från Antipoderna. *Uleåborgs Tidning* 8.7.1880, 3; Småbilder från Antipoderna. *Åbo Posten* 16.5.1880, 3–4.

26. *Notulen van de algemeene en bestuurs-vergaderingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen. Deel VIII.* Bruining & Wijt 1870, 86.

27. Turun maakunta-arkisto, Bde:9 Turun ulkomaalaisten korttihakemisto (1854–1892), 'May', <https://astia.narc.fi/astiaUi/digiview.php?imageId=30982357&aytun=1496226.KA&j=726> (24.10.2020).

28. Minnen från land och hav. *Björneborgs Tidning* 3.2.1886, 3–4.

kastettiin luterilaiseen uskoon Nakkilan seurakunnassa ja hän samalla otti uuden kristillisen nimen Johan Axel.²⁹ Lehtien mukaan 19-vuotias May oli syntyisin Singaporesta, puhui malaijia, sinhalia ja kiinaa sekä ”jotenkin sujuvasti” englantia, ruotsia ja jopa suomeakin.³⁰ Malaijeja ei 1800-luvun Suomessa kovinkaan yleisesti näkynyt ja lehdistö ottikin tilaisuudesta kaiken irti, kirjoittaen muun muassa tulokkaan sopeutumisesta Suomen ilmastoon – ”ei kuitenkaan näytä Pohjolan pakkasetkaan hänehen turmiollisesti vaikuttavan” – ja tapaus oli sikäli harvinaislaatuinen että siitä raportoitiin laajalti paitsi ympäri Suomen myös ruotsalaisissa lehdissä.³¹ Mitä lehdissä ei sen sijaan mainittu oli, että kasteen toimitti Mayn työnantajan eli Hjalmar Björlingin oma isä, Nakkilan kirkkoherra J. E. Åberg. Valitettavasti Mayn myöhemmistä vaiheista ei juurikaan löydy tietoa. On mahdollista, että hän jatkoi hiljaista elämää kamaripalvelijana ja ihmiset hänen ympärillään yksinkertaisesti tottuivat tulokkaaseen. Tai ehkä Suomi ei lopulta vastannutkaan hänen odotuksiaan ja May lähti etsimään parempaa elämää muualta. Sen sijaan Hjalmar Björlingistä tiedetään, että hän päätti elämänsä oman kätensä kautta Porissa vuonna 1885.³²

Yhteenveto

Mitä Hjalmar Björlingin, Johan Axel Mayn tai monien muiden yllä mainittujen yksilöiden tarinat kertovat Suomen ja siirtomaa-aikaisen Kaakkois-Aasian välisistä suhteista? Björling oli Suomen mittakaavassa harvinainen tapaus, mutta laajemmassa kontekstissa hänen tarinassaan ei ollut mitään kovin poikkeuksellista. Euroopan

suurten siirtomaavaltujen kolonisaatio-pyrkimykset olivat ylikansallisia projekteja, jotka vetivät mukaansa kiinnostuneita osanottajia ympäri Eurooppaa. Suomen rannikko oli puolestaan luontaisesti yhteydessä maailmanlaajuisiin merenkulkureitteihin, mikä käy hyvin ilmi lukuisten suomalaisten 1800-luvulla kirjoittamista Singaporen-kertomuksista tai heidän Aasiasta lähettämistä kirjeistään. Suomalaisia veivät Kaakkois-Aasiaan samat syyt kuin muuallekin maailmalle: merimiehiä työn tarve, velkaantuneita siirtolaiselämä, uskonnollisia lähetystyö ja joitakin myös tiede tai tiedonjano. Kaikki nämä erilaiset elämänalat olivat kuitenkin tiiviisti kytköksissä maailmanlaajuisen kolonialismin rakenteisiin ja verkostoihin. Miksipä muuten turkulaiset laivat olisivat kuljettaneet suomalaisia Intian valtameren yli Siperian Amurinmaalle, miksipä muuten Nordenskiöld olisi saanut niin lämpimän vastaanoton Britannian eri siirtomaiden tieteellisten seurojen kerhohuoneissa kautta Aasian, tai miksipä muuten Hjalmar Björling olisi löytänyt itsensä juuri Sumatralta tupakkaa tai teetä kasvattamasta. Näiden eri kolonialististen kytkösten polttopisteessä, ja siksi myös monien suomalaisten tähtäimessä, oli Kaakkois-Aasia, niin etäiseltä kuin kyseinen alue saattaakin Suomen näkökulmasta kuulostaa.

Mikko Toivanen väitteli vuonna 2019 historian alalta Firenzen EUI:sta ja toimii tällä hetkellä vierailevana tutkijana Helsingin yliopistossa.

Sähköposti: mikko.toivanen@eui.eu.

29. Kansallisarkisto, Nakkilan seurakunnan arkisto, Muihin seurakuntiin kuuluvien kastettujen luettelo 1852–1885, merkintä 15.8.1880, <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=8002184> (24.10.2020).

30. Tapaus uutisoitiin laajalti, esim. Sällspord döpelseakt. *Åbo Underrättelser* 23.8.1880, 2; ja suomeksi Luterin uskoon kastettu muhamettiläinen. *Satakunta* 21.8.1880, 2.

31. Esim. Döpt muhamedan. *Stockholms Dagblad* 31.8.1880, 2; En döpt muhamedan. *Tidning för Alla* 3.9.1880, 3.

32. Anmärkningsvärda tilldragelser enligt af guvernörerne inlemnade rapporter. *Finlands Allmänna Tidning* 21.4.1885, 1.